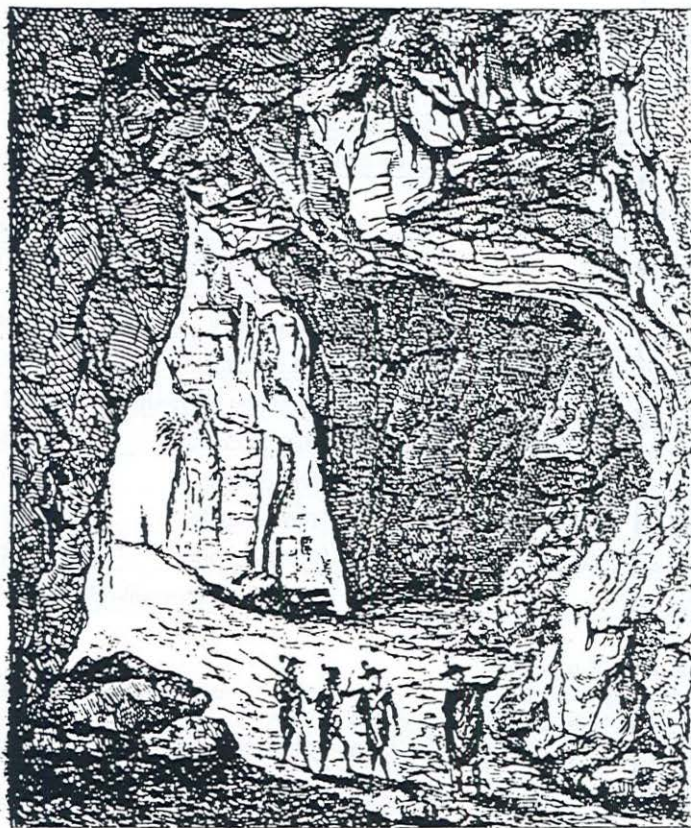

Caverne du Fort S. Pierre à Maastricht.

Secretariaat	SOK-Mededelingen	SOK-INFO	Algemeen adres
Luck Walschot Place du Roi Albert 21 B 4690 Eben-Emael	Ton Breuls Bovenstraat 28 B 3770 Kanne/Riemst Tel: 00-3212454059	Joep Orbons Holdaal 6 NL 6228 GH Maastricht Tel: 043-3618793	Natuurhistorisch Genootschap Postbus 882 NL 6200 AW Maastricht

De stuurgroep van de SOK bestaat uit:

Ton Breuls	voorzitter	00-3212454059
Luck Walschot	secretaris	

Overige stuurgroepleden:

Rik Bastiaens	020-6209495	Han Bochman	043-3433355
Ed de Grood	043-3293067	Olav Hensing	043-3218473
Marjan Melkert	043-3258608	Joep Orbons	043-3618793
Roger Reinartz	043-3215292		

De SOK is geassocieerd met "Subterranea Britannica".

De SOK op Internet: <http://www.xs4all.nl/~jorbons/sok.html>.

SOK-Groeven

De SOK heeft een aantal groeven in zijn beheer of een collectieve vergunning voor een groeve. Voor het betreden van deze groeven moet U contact opnemen met de beheerder:

Groeve	Beheerder	Tel:
Koeleboschgroeve	Ed de Grood	043-3293067
Roothergroeve	Annelies Heynen	043-3611357
Nieuwegroeve	Han Bochman	043-3433355
Apostelgroeve	Ton Breuls	00-3212454059
Theunisgroeve	Giel Bindels	043-3472560
St. Pietersberg (Noordelijk en Zonneberg)	Ed de Grood	043-3293067
Fallenberggroeve	(Nog) Niet toegankelijk	

Bij inbraak in SOK-groeve:

- Bij constatering van inbraak en/of vernielingen aan een van onze SOK-groeven dit direct melden, liefst dezelfde dag nog.
- Melden van vernielingen bij onderstaande personen. Als de eerste niet bereikbaar is, dan de volgende op de lijst.
 - 1° Groevebeheerder van die groeve. Voor namen en telefoonnummers, zie hierboven.
 - 2° Han Bochman, materiaalbeheer, 043-3433355
 - 3° Ed de Grood, groeveopzichter, 043-3293067
 - 4° Ton Breuls, voorzitter SOK, 00-3212454059
 - 5° Ieder ander stuurgroep lid. Voor namen en telefoonnummers, zie hierboven.
- De SOK zal er dan voor proberen te zorgen dat de afsluiting van de groeve binnen vierentwintig uur hersteld is.

Voorpagina:

Op de voorpagina staat een prent uit "France militaire 1838" uit het archief van dhr Colen.

Oproepen van en naar SOK-Leden

Nieuwe SOK leden

Wij heten als nieuw SOK-lid hartelijk welkom:

G.W.H. Thiessens, Raadhuisplein 8, 6226 GN Maastricht, Tel: 043-3620206

OPROEP

In verband met een onderzoek willen we graag informatie ontvangen over ondergrondse kapellen in de kalksteengroeven van Zuid-Limburg. Hierbij denken we aan titels van boeken, brochures, e.d. waar iets over dit onderwerp in staat. Ook mondelinge informatie en adressen van eventuele contact-personen zijn welkom.

Onderzoeks-opzet

Het onderwerp is: de kapellen in de ondergrondse kalksteengroeven.

De bedoeling van het onderzoek is een uitgebreide inventarisatie en documentatie van de verschillende kapellen. Hierbij zal aan de volgende elementen aandacht besteed worden:

- plaats
- afmeting
- datering
- interieur (altaar, illustraties)
- makers en gebruikers

Ook niet meer bestaande kapellen zullen, in zoverre dat mogelijk is, in het onderzoek worden meegenomen. Methoden van onderzoek vormen onderzoek ter plaatse, archiefonderzoek en eventuele interviews.

Er wordt gestreefd naar een uiteindelijke presentatie van het onderzoek in de vorm van een publikatie en een lezing met dia's.

Fons Leunissen en Katja Rodenburg
Wijnbesstraat 105
6543 TL Nijmegen
024-3781820

Vleermuistellingen

Wie gemotiveerd is om mee te werken aan de jaarlijkse wintertellingen van de vleermuizen in de onderaardse groeven kan contact opnemen met de coördinator:
Jos Cobben, tel: 043-3252776

SOK Reorganisatie

De eerstvolgende Stuurgroepvergadering (d.d. 08-01-1996) is geheel gewijd aan de reorganisatie van de SOK. Op- of aanmerkingen n.a.v. de notulen van de ledenbijeenkomst d.d. 24-11-1995 (Zie elders in deze SOK-INFO) graag schriftelijk voor deze vergadering aan de secretaris L. Walschot.

Notulen ledenvergadering reorganisatie SOK.

24-11-1995

Aan de tafel:

Gespreksleider: Ton Lenders, Voorzitter N.H.G.L.

Stuurgroepleden: Ton Breuls, Luck Walschot, Ed de Grood.

De stuurgroepleden Han Bochman, Roger Reinartz, Rick Bastiaans en Olav Hensing namen vrijwillig plaats in het publiek.

Enkele leden hebben zich afgemeld waaronder de stuurgroepleden Joep Orbons (werk in Cambodja) en Marjan Melkert (première toneelstuk). Omdat ze de vergadering niet kon bijwonen heeft Marjan haar zienswijze betreffende de reorganisatie via een brief aan alle stuurgroepleden kenbaar gemaakt.

Openingswoord door SOK voorzitter Ton Breuls.

Ton heet iedereen van harte welkom en legt in grote lijnen uit waarom er een reorganisatie moest plaats vinden.

Tussendoor deelt hij mee dat SOK-Mededelingen 24 een themanummer wordt, al klaar is en geheel verzorgd werd door Johan Janssen.

En dat de deadline van SOK-Mededelingen 25 vóór carnaval gepland is.

Gespreksleider Ton Lenders geeft in een paar punten de doelstelling van het N.H.G. weer en hierbinnen het functioneren van de diverse studiegroepen en hun doelstelling, namelijk het doen van studie in de meest verschillende vormen.

Leden die niet voldoen aan de doelstelling binnen de studiegroepen zijn.

- * Leden die geen betrokkenheid hebben met de studiegroep.

- * Leden die alleen op papier lid zijn.

- * Leden die alleen recreatief met de ondergrond omgaan dus geen studie doen.

E. de Grood, die zijn vakantie in Frankrijk voor deze gelegenheid onderbrak, geeft een uiteenzetting over de huidige problematiek. Hij haalt aan dat:

- * De SOK al bijna 20 jaar bestaat.

- * De aanleiding voor deze bijeenkomst de vooral negatieve publiciteit rond het illegale betreden van groeven in het Valkenburgse door enkele (vooral nieuwe onbekende) leden is.

- * Er een hernieuwd contact onder en met de leden nagestreefd wordt.

- * Op de flapover wordt nog eens uitgebeeld aan welke regels een lid zich te houden heeft.

- * De opschoning van het bestand geldt voor:

- Wanbetalers.

- Berg(S)lopers.

- Papierenleden.

- * Dhr. Van Wijngaarden wordt geciteerd "U bedrijft geen hobby maar U doet onderzoek !".

- * De doelstelling van de STUDIEGROEP wordt nog eens benadrukt.

- * Een goed SOK-lid voldoet aan de volgende criteria.

- Studie in groepsverband of individueel.

- Streven naar behoud van de groeven. Verantwoording!

- Openstaan voor medeleden. Samenwerking onderling.

- Een jaar stage voor onbekende nieuwe leden.

* De taak van de stuurgroep is het:

- Sturen van de groep.

- Coördineren onderling.

- Organiseren van ledenavonden. Doch niet in de zin van avondvullende dia-film cq videopresentaties, hier wordt meer initiatief van de leden verwacht.

Tot zover de voorrede.

De gespreksleider geeft het startsein. De discussie kan op gang komen.

W. v. Schaik: zou de SOK niet aan P.R. kunnen doen bijvoorbeeld bij gidsen een soort opleiding te geven ?

T. Breuls wijst op opleiding VVV gidsen Maastricht en de op komst zijnde cyclus.

J. Knubben: mist een nieuw startpunt, het onderling beter samen werken met SOK-leden een uitwisseling van gegevens, een soort vraag en aanbod.

L. Walschot haalt het verzoek van M. Melkert via SOK-INFO aan.

T. Breuls zegt toe er een SOK-INFO speciaal aan te wijden.

J. Knubben vraagt nog hoe het met het computerprogramma gaat om mogelijk beter gegevens onderling uit te werken.

F. Leunissen: heeft moeilijkheden met de stuurgroep, na een jaar lid zijn weet hij pas sinds kort wie wie is en wie welke rol speelt. Er heeft geen introductie plaats gehad.

T. Lenders herkent dit probleem van andere studiegroepen.

A. Barten: zou meer samenwerking willen zien van groepjes om aanvullingen en of uitwisselingen van gegevens te krijgen.

De aanvragen zouden via SOK-INFO geregeld kunnen worden.

T. Breuls legt uit dat er bij de laatste 20 aanvragen van/naar SOK-leden via SOK-INFO relatief zeer weinig respons is gekomen.

R. Heckers: stelt voor meerdere ledeninspraakavonden te organiseren om meer onderlinge bekendheid en contacten te krijgen.

E. de Grood sluit zich hierbij aan.

K. v.d. Bosch: VVV gids en grottenliefhebster is teleurgesteld dat ze geen SOK-lid meer zou mogen zijn omdat ze wegens tijdgebrek geen studie kan doen, ondanks ze geen vergadering overslaat en veel met de ondergrond bezig is.

T. Breuls stelt haar gerust met de nieuwe regeling.

J. Dauphin: concludeert dat hij geen studie kan doen omdat alle groeven afgesloten zijn.

E. de Grood legt uit dat i.v.m. de vele vernielingen dit afsluiten helaas pure noodzaak is.

Verder wijst hij op de mogelijkheid de SOK groeven te bezoeken een aanvraag in te dienen voor alle L.L. en S.B.B. groeven en de Sint Pietersberg.

J. Hageman: ziet moeilijkheid in de begeleiding van nieuwe leden en het zo genaamde mentorschap. Dit met betrekking tot de lange leerperiode bij bijvoorbeeld vleermuistelling en fossielen.

T. Breuls vindt dat er geen problemen hoeven te zijn. Als een aspirantlid zich bij het bestuur meldt kan hij/zij voorgesteld worden bij eventuele mentorgroepen.
J. Hageman: is ook voorstander van open gespreksavonden t.g.v. het leggen van nieuwe contacten.

G. Bindels: stelt een uitgebreidere ledenlijst voor met vermelding van meer persoonsgegevens en foto. Er werd ergens zelfs al gesproken over een "smoelenboek"

C. Berben: zou een oplossing willen voor leden die na een jaar lidmaatschap zich binnen de SOK nog verloren gelopen voelen.
E. de Grood ziet het meer de taak van de leden zelf, als van de stuurgroep om onderlinge contacten te leggen.

F. Leunissen: vraagt of het niet mogelijk is onderling overleg te plegen met betrekking tot onderzoek, om te voorkomen dat een onderzoek meerdere malen wordt gedaan door verschillende personen.
T. Lenders wijst erop dat dit onderwerp vergelijkbaar eerder deze avond al is behandeld.

T. Breuls oppert dat als er iemand in de zaal zich nu of later geroepen voelt de taak van coördinator op zich te nemen hij/zij dit met alle plezier en onze steun mag doen.
De oproep is helaas onbeantwoord gebleven.

E. Stevenhagen: vond het onlangs georganiseerde Internationale Symposium onvoldoende bereikbaar voor de niet organiserende SOK-leden. Hij miste het contact tussen de buitenlandse gasten en de SOK-leden.

T. Breuls beroept zich op de SOK-INFO waarin een oproep heeft gestaan aan alle leden om mee te werken aan zowel het Symposium als aan de tentoonstelling. Iedereen zou dus de gelegenheid gehad hebben. Hij geeft echter toe dat wat betreft een regeling tot onderling contact en kennismaking tussen Symposium deelnemers en SOKkers iets in de organisatie mis is gegaan. Helaas is dit een gemiste kans.

R. Heckers: werd enkele weken geleden met meetlint en camera geboeid afgevoerd uit Caestert en vraagt of hij nu geen SOK-lid meer mag zijn.
E. de Grood antwoordt hierop dat hij zich niet geboeid zou laten afvoeren en dat juridisch gezien Caestert een moeilijk voorbeeld is voor deze problematiek.
Een concept voor de leden is in de maak en zal voor het nieuwe jaar bij de leden aanwezig zijn.

H. Geurts: stelt de vraag wat waar is van het gerucht dat de ronde doet over een ledenlijst van SOK-leden die bij de politie (justitie) zou zijn afgegeven.

L. Walschot vraagt aan H. Geurts of de bedoelde lijst ook te maken heeft met het verhaal van een via rechtswege gedwongen afname van het aantal SOK-leden.

H. Geurts: bevestigt dit.
Stuurgroep legt uit dat dit klinkklare onzin is, maar wel weet waar de bron van deze roddel zit.
Stuurgroep haalt de brief van het ex SOK-lid J. Silvertant aan waarin onder andere ook deze onzin gespuut werd.

T. Breuls en L. Walschot leggen uit dat de Caestertgroeve mede door hun toedoen en door wederzijds overleg met C.B.R. de Caestert niet als voorgoed onbetreedbaar wordt afgesloten maar er eventueel een bezoekenregeling getroffen kan worden.

Presentielijst gaat rond.

J. v.Rijsselt: maakt zich zorgen dat na enkele maanden niets gepubliceerd te hebben hij van de SOK-ledenlijst afgevoerd zal worden.

T. Breuls duidt er nogmaals op dat dit niet de bedoeling is en zal zijn.

E. Stevenhagen: ook hij zou zich verheugen op een betere onderlinge samenwerking, en als meer mensen zouden laten weten waar ze mee bezig zijn "wat gebeurt er bij iedereen" en dit in telegramstijl gepubliceerd zou worden in SOK-INFO.

Stuurgroep doet nogmaals oproep voor kandidaat coördinator.

Gespreksleider vraagt of er mensen zijn met vragen en/of opmerkingen. Daar dit niet het geval is wordt de discussie gesloten en het woord gegeven aan E. de Grood. Deze legt nog kort uit hoe de stuurgroep is ontstaan en "hoe komen er stuurgroepleden"?

Kandidaat leden kunnen zich manifesteren d.w.z. aanbieden met een nieuwe taak zoals bijvoorbeeld coördinator. Iedereen kan zich opwerpen.

Gespreksleider Ton Lenders vindt de vergadering zinvol en wenste dat het bij meerdere stuurgroepen zo vlot verliep.

Zijn parool voor de SOK. "Schouders eronder en de weg in die nu gekozen is".

Hij maakt aan de stuurgroep en de leden enkele complimenten over de uitstraling van de SOK i.v.m. de vele positieve reacties van buitenaf.

Hij complimenteert de organisatoren en medewerkers van zowel het Internationaal Symposium als die van de reizende tentoonstelling met hun meer dan geslaagde projecten.

Er waren 48 leden die de vergadering bijwoonden.

Er waren 2 nietleden aanwezig waarvan er een na de vergadering zich als nieuw lid aanmelde.

Bij deze zou ik namens de stuurgroep alle leden die de vergadering bezochten voor hun aanwezigheid en getoonde interesse willen danken.

Secretaris L.Walschot.

Berglopen met 'Pie'

Zoals iedereen weet is het altijd weer een plezier met mensen de berg in te gaan die er nog nooit geweest zijn.

In '94 ben ik diverse keren de Pietersberg in geweest met een fotoclub. Een aantal hadden nog nauwelijks onder de grond gefotografeerd, dus onder het motto 'wat niet lukt doen we de volgende keer gewoon over', en gingen verschillende keren.

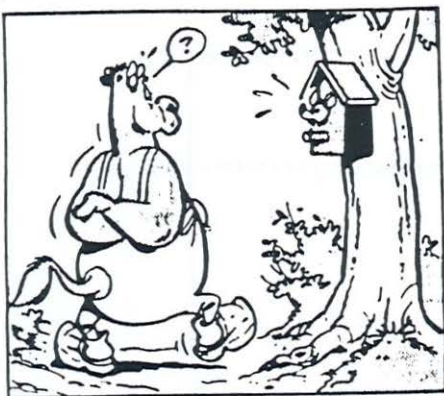
Eén van de deelnemers was Pie, een vriendelijke zeventiger. Bij het indelen en afspreken van data werd er bezorgd gedaan over Pie. Misschien was het wel slecht voor zijn gezondheid de berg in te gaan... ? Dus Pie zou eerst met zijn dokter spreken. En die besloot dat Pie eerst maar eens één uur in de berg moest proberen te zijn, en kijken of dat ging. Gelukkig kon één van de deelnemers (die de weg in de berg wist) ook maar kort die eerste keer, dus kon ik Pie veilig na korte tijd laten gaan.

Met verbazing zag ik echter bij de volgende tocht weer Pie bij het groepje. Een beetje bezorgd vertelde ik hem dat het lastig zou zijn deze keer hem met een uur weer naar buiten te brengen. Maar nee, dat was geen enkel probleem zo verzekerde hij, hij kon echt wel lang in de berg blijven. En inderdaad, hij liep probleemloos mee. Wel was hij ontzettend stil, dus na een tijdje vroeg ik voorzichtig of er misschien toch iets mis was. Nee, nee, dat was het niet - maar hij vond alles zó mooi dat hij er letterlijk stil van werd. Ondanks dat hij (met een immens statief en een heel mooi foto toestel) nog eens van een blok afrolde ging hij toch elke keer weer mee.

Kunnen we verder slechts vermelden dat Pie's plaatjes tot de beste van alle behoorden, en als de dokter je voortaan wat verbiedt; Ga de berg in. Het doet je goed.

J.P. van der Pas.

BOES

"Uit de Oude Doos op zolder"

archief Luck Walschot

Welke leuke wetenswaardige verhalen of anecdotes over grotten, hun bewerkers, vernielers, uitbaters, of bewoners er soms na jaren vergeten te zijn in de vorm van oude krantenartikelen weer ergens opduiken hebben we al eerder onder de verzamelnaam "gevonden op een zolder in een oude schoenendoos" in vorige SOK-INFO's kunnen lezen.

Ook dit is er weer een maar helaas is de datum niet meer terug te vinden.

De aanhef boven het artikel is veel belovend maar voorzover nu bekend nooit een succes geworden.

Onder de kop van

"HET LAND VAN VALKENBURG BRENGT EEN OPZIENBARENDE MEDEDELING !!!"

werd er rond 1950 in een dagblad een sensationele aankondiging gepresenteerd met het volgende bovenschrijf in vetgedrukte hoofdletters.

ZAL DE GEPERSTE MERGELSTEEN DE WERELD VEROVEREN ?!

EEN GROTE NIEUWIGHEID Eigen corr.- Chemici hebben een nieuwe steensoort gefabriceerd van mergel, waarop patent voor Nederland en België is aangevraagd.

De mergel wordt zeer fijn gemalen, gemengd met een chemisch preparaat en daarna geperst.

Binnen 8 minuten is de steen klaar, en hij kan aan de lopende band en masse vervaardigd worden.

HET VALKENBURGER LAND KAN ZICH ONTWIKKELEN TOT EEN STREEK MET WERELDFAAM OP HET GEBIED VAN BOUWSTEENPRODUCTIE.

Deze belangrijke nieuwigheid zou Zuid-Limburg zeer ten goede kunnen komen, vooral het land van Valkenburg, waar waarschijnlijk de productie van de steen zal plaats hebben.

Als de normale baksteen nog vaak breekt is de nieuwe blok vrijwel onbreekbaar.

Aangezien momenteel in enkele baksteenbakkerijen de benodigde klei reeds schaars is en de mergel hier vrijwel onuitputtelijk is, ligt hier een grote toekomstmogelijkheid in.

Zoals men ons reeds mededeelde is het Rijk voornemens 40% van het benodigde kapitaal beschikbaar te stellen.

Een zeer voornaam punt in de fabricage van deze geperste mergelsteen is, dat de steen niet gebakken hoeft te worden, doch dat het chemisch preparaat de werking doet die de enorme vastheid van de steen nodig heeft. Er zijn hier dus geen brandstoffen nodig!

IETS DERGELIJKS.....het is ons bekend dat de heer Jan Sleyden z.g. voor onze inwoners zeer zeker geen onbekende, destijds iets dergelijks had uitgevonden.

Hij had ook fijn-gewreven mergel met iets vermengd en dit op de mijn hydraulisch laten persen. Wegens een of andere onbekende omstandigheid heeft hij echter destijds van de uitbreiding van deze fabricage afgezien.

Er is ook een Valkenburgse vrouw geweest die voor jaren iets dergelijks heeft uitgevonden en er een gebouwtje van heeft laten optrekken.

Op het ogenblik nu het gehele Westen van Europa in de wederopbouw zit en steen mede nog tot de vrij schaarse bouwstoffen pleegt te behoren zal deze nieuwigheid zeer zeker een evolutie

brengen in dit opzicht.

Men heeft bij het plan tot inrichten van een industrie het oog laten vallen op Valkenburg of zeer naaste omgeving, mede ook vanwege de goede vervoersmogelijkheid die er bestaat en die in de nabije toekomst nog veel groter zal worden.

III: T BEROEP VAN MERGELWERKER

Het staat te bezien of de mergel zoals we hem tegenwoordig kennen als bouwsteen, in de grote brokken en van vrij zachte substantie, zich zal handhaven, en daarmee ook het beroep van mergelwinner.

Wanneer deze persmergelsteen zal voldoen aan de gestelde eisen- en wij menen daar niet aan te hoeven twijfelen-, dan zal hij waarschijnlijk veel en veel goedkoper worden als welke andere bouwsteen.

Het voordeel is er dan ook, dat iedere metselaar -waar dan ook ter wereld- met deze steen overweg zal kunnen, iets wat met de gewone mergelsteen nog slechts weinigen kunnen. Hierover is immers in de laatste raadsvergadering nog gesproken geworden.

Het is te hopen, dat van de bevoegde zijde voldoende inzicht getoond wordt voor een en ander opdat wij kunnen zorgen de voordelen die hieraan verbonden zijn binnen ons bereik te houden. De mogelijkheid wordt ons thans geboden om een industrie te krijgen, welke gouden vruchten kan afwerpen. Een industrie daarbij die ons geen natuur-afbraak behoeft te bezorgen, Noch schade zal doen aan het veeëndelingen-verkeer in tegendeel!

LET OP UW SAEC!! Want ook anderen zullen er opletten, en er zijn méér plaatsen waar mergel gewonnen wordt!!

Bij dit krantenartikel zijn twee foto's geplaatst de kwaliteit is echter zo slecht dat een copie in de SOK-INFO niet meer acceptabel is.

De eerste foto is een afbeelding van een hele groep mergelwerkers in vol ornaat hun met gereedschappen, waaronder de begeleidende tekst:

Er kleef nog een prettige herinnering aan de grootste allegorische optocht, die ter gelegenheid van het 40-jarig regeringsjubileum van H.M. Koningin Wilhelmina in 1938 te Amsterdam gehouden. Hier propageerden de Valkenburgers hun mergel. Bij een (onleesbaar)

Bij de tweede, redelijk bekende foto voorstellende de Gemeentegrot waarin een man met paard afgebeeld is (zie cafe de blokbreker te Valkenburg) met het onderschrift:

Blokvervoer in de "berg". Breker een minder en minder beoefend (en gekend) beroep. Zal thans als de boven gepubliceerde plannen worden uitgevoerd dit beroep volledig uitsterven?

Hiermee eindigt het verhaal. Als iemand meerdere informatie kan verstrekken of weet of deze geschiedenis een vervolg heeft zou ik die graag ontvangen.
bij voorbaat dank L. Walschot.

WIST U DAT DE PATROONHEILIGE VAN DE BLOKBREKERS WELLICHT NIET DE ALOM AANGENOME ST. BARBARA IS. MAAR DE ROND HET VERSCHIJNEN VAN DIT INFO-NUMMER GEVIERDE DRIE KONINGEN ZOUDEN KUNNEN ZIJN.

Citaat uit Limburgs Dagblad Vrijdag 7 Januari 1938 "De rotsen in het Geuldal"

Alle eeuwen door duurde de mergelexploitatie voort, zonder dat iemand eraan dacht de nijvere zagers, die gisteren hun patroonsfeest vierden als vanden te brandmerken.

L. Walschot.

MEET THE UNDERGROUND PRESS

Wat viel er nu alweer te lezen over groeven, SOK(kers) en aanverwante zaken?

"Aon de geng".

De **Maaspost** (27.09.1995) onder de kop "**Donkere**" fotografie bericht over de tentoonstelling van de fotogroep Geulle, die samen met de **grotonderzoekers vereniging SOK** de gangenstelsels in trok om in het donker te fotograferen.

"**Grotten onder dorpscentrum gesitueerd en beschreven**" in het **Belang van Limburg** (05.12.95) staat boven het artikel dat verhaalt van **Johan Janssen** en cs. over het onderzoek in de kuilen van **Valmeer**, de publikatie in **SOK-Mededelingen 24** én de tentoonstelling te Val. Met een grote foto een prachtige reclame van dit onderzoek. De rechtgeaarde groevenliefhebber veerde hoog op toen hij de aankondiging van het artikel, mét kleurenfoto, op de voorpagina las: "**Mergelgrotten onder centrum VROENHOVEN in kaart gebracht**". Grapje zeker van de redactie van hBvL.

Helaas is er soms ook negatief nieuws over de **SOK**. Weliswaar wordt er niet expliciet gesproken over **SOK** of **SOKkers**, maar een goed verstaander...: "**Illegale grotlopers bekeurd**". De **Limburger en Limburgs Dagblad** (03.10.95) melden dat de politie van Valkenburg twee mannen, afkomstig uit Maastricht en Zoetermeer, bekeurd heeft omdat ze zich in het verboden gedeelte van de **Schenckgroeve** bevonden. "Ze werden naar de uitgang begeleid en kregen daarna een proces-verbaal". Jammer.

En nu weer het positieve nieuws: "**Berglopen**" **Pietersberg beperkte mate legaliseren**", aldus de **Limburger** van 12.10. Na een behoorlijke voorbereiding gaan Natuurmonumenten, de VVV, de Vereniging tot Redding van de St. Pietersberg (VRSP) en de **SOK** de laatste details uitwerken voor een definitieve regeling. En daan kint Sjeng ech aon de geng.

Door het opstellen van een zg "startconvenant" is de **Internationale samenwerking Pietersberg**" weer een stapje dichterbijgekomen (de **Limburger** 29.11.). De bedoeling is dat het beheersplan 1992 een internationaal karakter krijgt. Wordt vervolgd.

De afgelopen tijd zijn er ook enkele publikaties verschenen met de **Sint Pietersberg** als onderwerp. "**Huiveren bij legende van de vier monniken in de Sint Pietersberg**" meldt de **Limburger** (29.09.1995) over het boekje van **Lilian Ruijters** in de serie "Achter het verhaal aan". Aan de hand van een legende belicht de schrijfster een toeristische attractie ergens in Nederland. En verwaand als we zijn vinden wij van de **SOK** het vanzelfsprekend dat "men" begonnen is met een mergelgroeve. "**Nieuw geheim in de grotten**" noemt de **Maaspost** (04.10.1995) het. Behalve voor ons dan.

"Thans is het de Sint Pietersberg die roept" staat boven het artikel in de **Limburger** (30.09.1995) over het boekje "**Onbekommerd**" van **Bart Graatsma** (NHGL) en **Tineke de Jong** (IVN), dat in het kader van het Jac. P. Thijsse-jaar is uitgegeven. Te verkrijgen bij VVV en Natuurhistorisch Museum.

We gaan door met de **St. Pietersberg**. "**Dode duiven tegen vernielzuchtige berglopers**" is de wat vreemde titel boven een artikel in de **Obeservant** (Universiteitskrant RL) van 14.09. In een interview met **Marjan Melkert**, die in het verhaal wordt opgevoerd als lid van de Vereniging tot Redding van de Sint Pietersberg (?). Marjan vertelt van haar afstudeerscriptie en haar liefde voor de berg. Citaat: "De wetenschapswinkel klopte op een dag bij haar aan met de vraag of zij de cultuurhistorisch waarde van de grotten wilde onderzoeken. Vreemd genoeg was die vraag afkomstig van het Natuurhistorisch Genootschap". Hoezo vreemd?

En dan nog een scriptie die menig SOKker zal nieuwsgierig maken: "**Mosasaurus hoffmanni, de lotgevallen van een type-exemplaar**", geschreven door Peggy Ronken, evenals Marjan studente in de studierichting Cultuurwetenschappen aan de RL Maastricht. "**Franse leugens rond diefstal Maastrichtse Mosasaurus-kop**" kopt de **Limburger** (21.12.95) boven het artikel over de leugens die de Fransen opgedist (zouden) hebben rond de diefstal van "ons beest" in 1794. Binnenkort in de SOK-Bibliotheek.

Eveneens leuk is "**De doolhof in de berg**". In een minireeks in het **Nieuwsblad** over "België ondergronds" daalt de verslaggever vandaag (19.08.) af in de onderwereld van de **Zusserberg**. Samen met **Berno Huls** dwaalt hij ondergronds en haalt herinneringen op. Ook over "zwarte juffrouwen en frietketels" !

"**Cementindustrie legt kelderkraak bloot**" kopt het **Belang van Limburg** (14.10). De graafmachines in de **Romontgroeve** van de CBR opereren momenteel boven de onderaardse gangen van de **Verbiestberg**, een onderdeel van de **Roosburg**. Er komt een omleidings-tracé van de weg Zussen-Emael, over Luiks gebied. Hierbij verdwijnt een deel van de **Verbiestberg**. "Het ziet er naar uit dat al de ondergrondse krochten die vooral op Limburgs gebied uitlopen, moeten dichtgeklapt worden of opgeruimd."

We zullen niet ieder krantenartikel over een **Kerstmarkt** vermelden. Kanne met de Driesberg is afgefallen, de Gemeentegrot van Valkenburg is populairder dan ooit, de groeve van Wonck is aan de tweede editie toe. Nieuw is "**de Kerstmarkt in de grot**" (de **Maaspost** 06.12.95). Na een onderbreking wegens enkele mankerende vergunningen ed. is er nu weer (op 10 dec) ondergrondse markt in de **van Schaick-tunnel**, ingang Mergelweg te Maastricht. Vermeldingswaardig is ook het verhaal in de **Limburger** (18.12.1995): "**We maken het kerstgevoel mooier**" met een foto van een ellenlange rij wachtende mensen voor de ingang (wachttijd 1 uur) van de **Gemeentegrot**. Maximaal 2000 mensen binnen, dus met een systeem van 100 eruit? Dan 100 nieuwe binnen. En dat voor het kerstgevoel!

Het **Belang van Limburg** (19.10.1995): "**Nederlanders speuren naar de mosasaurus**". Een verhaal over de fossielenzoekers die kostbare fossielen vinden (waarde gestolen mosasaurus van **Robert Garcet**: 20 miljoen francs) en die meenemen terug "over de grens". Positiever wordt geschreven over **Luck Walschot** die "met meer dan tienduizend fossielen het mooiste fossielenmuseum van de Jekervallei bezit". De gemeente Riemst vindt het jammer als kostbare stukken "erfgoed" uit de gemeente of het land zouden verdwijnen. Het artikel meldt ook dat een 2 meter grote schildpad door grottenlopers is gesignaleerd in de **Verbiestberg**.

Duidelijk oud nieuws is de kop **"Nog geen duidelijkheid over sanering Cannerberg"** in de Limburger van 19.10.95. "Ministerie heeft meer tijd nodig voor onderzoek". Eén ding is dus duidelijk: wordt vervolgd.....

Och ja, bijna vergeten: **het Avergat**. Met een heel grote foto en ruim artikel komt **Het Nieuwsblad** onder de kop: **"Feesten onder de grond."** Volgens de krant is het een combinatie van 20e eeuw en prehistorie. Een 150 miljoen jaar oude feestzaal. Het is een kniesoor die tegenwoordig op een paar miljoen jaar kijkt.

Er is tot heden nog geen enkele reactie gekomen uit het Valkenburgse of omtrent aldaar, om de redactie van deze rubriek te versterken. Wie o wie wil onsterfelijk worden en zich vrijblijvend verbinden met deze rubriek. Huidskleur of een kind geen bezwaar. Er is ondermeer belangstelling voor editie Heuvelland van Limburgs Dagblad en de Limburger, het Heuvelland en alles wat er voor de voeten of onder ogen komt. Graag reactie op ons adres

*Bovenstraat 28
B 3770 Kanne.
Tel. 00-32 12.454059.
Dank u.*

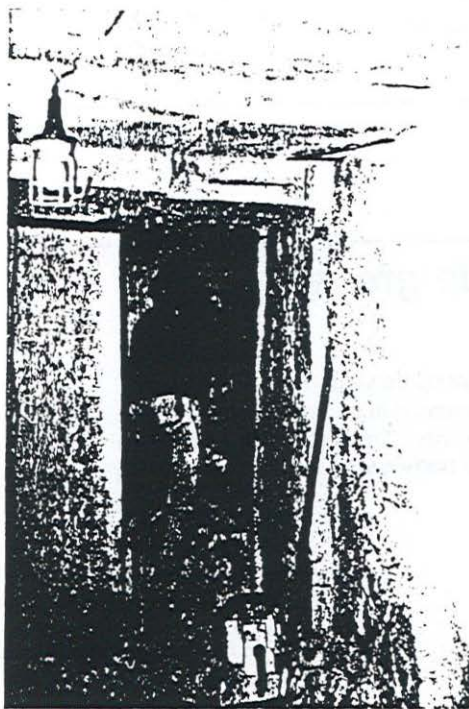
Ons mergelland ver over de grens

Van Vlado Bozic kreeg ik het artikel toegestuurd dat op de volgende pagina's staat afgedrukt. Het is zijn verslag van het symposium waar hij in augustus aan heeft deelgenomen. Het is gepubliceerd in "Hrvatski Planinar (Croatian Mountaineer)" en helaas in een taal die ik niet meester ben, maar de namen van bergjes en plaatsen komen bekend over.

U podzemlju Limburga

VLADO BOŽIĆ, Zagreb

Tko je god bio u Nizozemskoj i sjevernoj Belgiji vidio je da tamo nema brda, posvuda se pruža ravnica s blagim uzvišenjima visine do tridesetak metara. Da nema prirodnih stijena ne treba ni govoriti, ali je ipak mnogo zgrada sagrađeno od kamena. Većina ih je građena od cigle i, u novije doba, od betona. Sav taj kamen za gradnju kuća, crkava i raznih utvrda iskopan je ispod površine zemlje. Na području koje se zove Limburg, a obuhvaća jugoistočni dio Nizozemske (općina Maastricht) i sjeveroistočni dio Belgije (općina Riemst) nalazi se ispod plodnih oranica, livada i šuma, na dubini od 5 do 50 metara, nekoliko

Kopanje kamena u kamenolomu Sibbe - danas

Foto: V. Božić

izdvojenih naslaga vapnenca, površine od po nekoliko kvadratnih kilometara. Debljina sloja (samo je jedan!) iznosi od 2 do 12 m i niti jedna takva "krpa" vapnenca nije netaknuta. Sve su te naslage kopane za građevni materijal. Kopanje je počelo još u 12. i 13. stoljeću i traje sve do danas. Negdje su sve mogućnosti već iscrpljene, iskopano je sve što se moglo, drugdje ima još nekoliko kamenoloma gdje se i danas kopa kamen, ali samo za restauriranje značajnih, uglavnom povijesno zaštićenih zgrada. Kako su kroz stoljeća zemljišta na kojima se nalaze ulazi u kamenolome mijenjale vlasnike, neki ulazi ostali su nezamijećeni, a kamenolomi napušteni, pa ih današnje generacije članova SOK-a otkrivaju i istražuju.

Kopanjem kamena kroz stoljeća stvoreni su labirinti kanala nepravilnog oblika, čija je ukupna dužina danas veća od 160 km! Dimenzije kanala su različite i ovise o kvaliteti kamena i debljini sloja, jer se iznad sloja vapnenca nalaze slojevi gline i pijeska, a ispod njega također. Uvijek se tražio što kvalitetniji kamen sa što manje pijeska u sebi (do 2%), odnosno što tvrdi. Ako se kopanjem u stropu odstranio sav sloj kamena, došlo bi do urušavanja zemlje.

Tek danas, kada su iznad podzemnih kamenoloma niknula naselja i prometnice, ima sve više urušavanja, propadanja kuća, vrtova, oranica, cesta. Tanki sloj kamena više ne može izdržati pritisak s površine, pa vlada mora poduzimati opsežne građevinske radove - zatrpavati te kamenolome, a to znači kroz novo probušene otvore nasipavati pijesak i beton.

Mnogi su kamenolomi dobro očuvani jer imaju vrata na ulazima (uvijek ima nekoliko ulaza) i oni se sada koriste za turističke posjete i uzgoj šampinjona. Zbog tih šampinjona mnogi su kamenolomi u novije doba dodatno pregrađivani radi zaštite vlasništva. Turistički je dostupno obično samo nekoliko kilometara kanala. U nekim kamenolomima ljudi su boravili stoljećima i tu su čak živjeli sa stokom. a gotovo u svim su se skrivali za vrijeme ratova. Dok su boravili u podzemlju, ljudi

skloni likovnoj i kiparskoj umjetnosti dali su sebi oduška i na stijenama kamenoloma izradili fantastične slike (u crno-bijeloj tehnici i u boji) i razne skulpture, pa su neki kamenolomi postali prave podzemne umjetničke galerije. Najljepši od svih je kamenolom Jezuitengrot koji je stoljećima pripadao Jezuitima iz Maastrichta. Svaki je jezuit za života morao u kamenolomu naslikati ili isklesati nešto vrijedno. Rezultat toga su danas kilometri labirintnih kanala živopisno oslikani i oklesani.

Kao speleolog sam zapazio da ni u jednom kamenolomu, a prošao sam više od 15 km kanala, nisam vidio stvaranje siga, kao što se to događa u našim umjetnim speleološkim objektima. Razlog tome je nedostatak vode u kamenolomima. Sloj vapnenca uopće nije raspucan, a sloj gline iznad njega ne propušta vodu.

U Nizozemskoj nema niti jedne prirodne špilje u koju bi se moglo ući s površine. Kopajući kamen kamenoresci su (zovem ih tako jer kamen malo kopaju dlijetom, a najviše ga režu pilom, danas električnom) nekoliko puta naišli na kavernu. Najveću do sada posebno su zaštitili zidom i vratima, jer je dugačka čak 70 metara.

Treba reći da članovi SOK-a sebe smatraju špiljarima, a svoje kamenolome (ima ih oko 170) nazivaju špiljama. Kad u njih ulazi, čovjek se osjeća kao u prirodnoj špilji, jer su gotovo svi obrasli u grmlje i nalaze se u udubinama poput male ponikve ili su uređeni kao ulazi u turističke špilje. U unutrašnjosti se taj dojam pojača, jer je tu temperatura stalna (10 C). Ako stijene nisu oslikane, a pogotovo ako su dio starijeg kamenoloma

Jedan od "tajnih" prolaza tvrđave Falkenberg u kamenolomu Vloerelegrot Foto: T. Božić

(možda i nekoliko stoljeća), pokrivene su nekom tamnom patinom, pa se doimaju kao dijelovi neosiganih špilja. Kanali širine 1-6 m i visine 2-12 m, osvijetljeni vlastitim svjetlom, stvarno su nalik pravim špiljama. Šišmiši, koji u nekim kamenolomima imaju i svoja zaštićena područja, upotpunjuju doživljaj prirodnih špilje.

Vidjeti te kamenolome pravi je doživljaj.

Članovi studijske grupe za istraživanje podzemnih kamenoloma (SOK - Studiegroep Onderaartse Kalksteengroeven) iz Maastrichta u Nizozemskoj i Riemsta u Belgiji organizirali su od 19. do 25. kolovoza u Maastrichtu međunarodni simpozij o umjetnom podzemlju.

Prisutno je bilo 75 sudionika iz 13 zemalja svijeta. Svaki dan prije podne bili su referati a poslije podne posjet raznim podzemnim prostorijama u okolini: rudniku kremenja iz neolita u Rijekholtu, podzemnim kamenolomima Zonneberg, Sibbe, Fluwelenberg, Avergat, Zussen, Sint Pieter i Jezuitengrot, podzemlju utvrda Eben Emael i Sint Pieter te Priordoslovnog muzeju u Maastrichtu.

Sudionicima simpozija je smještaj (spavanje) osigurao u vojarni NATO-a u Maastrichtu (Nizozemska), a doručak i večera u restoranu "De Schuster" u selu

Kanne (Riemst, Belgija), udaljenom oko 6 km od Maastrichta, gdje su održavana i predavanja. Prijevoz sudionika bio je autobusom. Ručak je uvijek bio negdje na terenu, a sastojao se od sendviča i sokova, koje su sudionici dobili u vrećici pri odlasku na ekskurziju.

Predavanja su bila zanimljiva, jer su prikazivala rezultate istraživanja raznih podzemnih prostorija, uglavnom starih kamenoloma, rudnika, nastambi za život i tajnih prolaza u dvorcima, a istaknuli su i problemi sigurnosti istraživanja i vlasništva podzemlja. Moj referat o jednom podzemnom kamenolomu u Hrvatskoj (špilji Žrvena peć kraj Zagreba, gdje su nekad isklesavani žrnjevi za vodenice), sudionici su primili sa zanimanjem, iako neki s blagim osmijehom, ali to sam shvatio tek nakon ekskurzija koje su dale pravi uvid u veličinu i značaj njihova umjetnog podzemlja.

AFZ: NL 6228 GH 6